

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Ващенко А.С.

аспірантка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день громадянське суспільство залишається актуальним та загальноживаним поняттям, що без нього не обходиться сучасна політологічна чи юридична література. Без апелювання до громадянського суспільства не відбувається, практично, жодний публічний виступ політиків. Втім це лише віддзеркалення існуючого стану речей. У наш час інститути громадянського суспільства активно співпрацюють з урядом, бізнесом, виступають не лише стейкхолдерами, але й активними лобістами суспільних змін та реформування державних інституцій.

Громадянське суспільство є мірилом легітимності політичних сил, що перебувають при владі. Контакти з організаціями громадянського суспільства є для органів державної влади і управління великомасштабним джерелом інформації про стан суспільства, його інтереси, ставлення до існуючої політичної влади, настрої. Також у складні історичні періоди громадянське суспільство може стати потужною силою, що підтримує і солідаризується з державою. У свою чергу, демократична держава, сприяючи формуванню громадянського суспільства, прагне надати людині максимальний ступінь свободи і право самій ухвалювати рішення про участь, а також ступінь такої участі, у політичному житті держави.

Проблема взаємодії громадянського та політичного суспільства є не тільки актуальною, а й складною, тому потребує детального вивчення та розгляду. Проблема громадянського суспільства має комплексний характер, бо вона піднімає такі ключові питання, як співвідношення суспільства та державної влади, прав і обов'язків громадян перед державою і обов'язків держави перед громадянами, правового регулювання суспільних відносин, діяльності політичних партій і громадських організацій, місця та ролі засобів масової інформації.

Важливою і цікавою є думка теоретиків Джин Л. Коен та Ендрю Арато, які стверджують, що будь-яка теорія демократії виходить з тієї чи іншої моделі громадянського суспільства. Ці теоретики були одними з перших, хто поставив питання про те, який тип громадянського суспільства найбільш відповідає сучасному демократичному державному устрою, і по суті проблема громадянського суспільства і є проблемою демократії.

Слушною є їхня думка, що в суспільствах, де функціонування ринкової економіки вже знайшло або знаходить незалежну логіку, тільки концепція

громадянського суспільства, належним чином диференційованого від економічних структур, здатна скласти ядро критичної політичної і соціальної теорії. Реконструкція поняття громадянського суспільства в рамках трьох-складової моделі (громадянське, політичне та економічне суспільство), в якій громадянське суспільство відділено як від держави, так і від економічних структур, що дозволяє цьому поняттю не тільки грати опозиційну роль в умовах авторитарних режимів, а й відроджувати свій критичний потенціал в умовах ліберальної демократії [1, с. 7].

Важливо зазначити, що в контексті французької дискусії (ідеологія «лівих» у Франції, середина 70-х рр.) також було збережено трьохчастинний токвілівський розподіл на громадянське суспільство, політичне суспільство і державу.

Ю. Габермас, Ендрю Арато та Джин Л. Коен під громадянським суспільством розуміють сферу «соціальної інтеракції» між економікою і державою, яке складається зі сфер найбільш близького спілкування (сім'я), об'єднань, соціальних рухів і різних форм публічних комунікацій» [1, с. 7].

Громадянське суспільство визначається в термінах міжкласових громадських асоціацій, таких, як групи сусідів, самодіяльні служби взаємодопомоги, місцеві обслуговуючі структури [2, с. 117]. На відміну від нього політичне суспільство розглядається як простір, в рамках якого визначається автономія груп, виявляються міжгрупові конфлікти, мають місце дискусії і дебати, пов'язані зі здійсненням колективного вибору.

Також, ну думку Е. Арато та Джин Коен важливо відрізнити громадянське суспільство від політичного, яке є сферою життя партій, політичних організацій та органів публічної політики (зокрема, парламентів), а також економічного суспільства, що складається з організацій, зайнятих виробництвом і розподілом, насамперед так вважають Е. Арато та Джин Коен. Як політичне, так і економічне суспільство виникає на основі громадянського суспільства, їх об'єднує ряд спільних організаційних і комунікативних форм; інституціоналізуються вони за допомогою прав (зокрема, політичних прав і прав власності), є органічним продовженням тих прав, що стоять на сторожі громадянського суспільства. Але актори політичного та економічного суспільств є безпосередніми учасниками здійснення державної власності і економічного виробництва, їх задача полягає у тому, щоб контролювати відповідну сферу, управляти нею. Вони не можуть дозволити собі поставити стратегічні і інструментальні критерії в залежність від характерних для громадянського суспільства типів нормативної інтеграції і відкритої комунікації. Навіть у своєму парламентському втіленні публічна сфера політичного суспільства передбачає наявність важливих формальних та тимчасових обмежень, що накладаються на процес комунікації. Таким чином, без політичного суспільства як посередника між громадянським суспільством і державою не обійтися, як не обійтися і без жорсткої ув'язки політичного суспільства з суспільством громадянським.

Тобто, поняття політичного суспільства має свою головну складову публічну сферу, але так як особлива увага приділяється цим поняттям

конфлікту (а також переговорам і конфліктів), воно все ж не цілком зводиться до неї.

Виключення поняття політичного суспільства або відношення до нього як до громадянського суспільства, рівнозначно жорсткому протиставленню громадянського суспільства державі. Проте без політичного опосередкування неможливо невизначено довгий час зберігати цілісність громадянського суспільства перед особою держави; дана модель містить в собі передумову повернення до етатизму. Але захист і розвиток тільки політичного суспільства, прагнення безпосередньо політизувати всі громадянські структури веде до надмірно політизованого демократичного або побудованого на принципі самоврядування утопізму того різновиду, історичними представниками якої були концепції політичного анархізму і заснованого на радянській владі «комунізму». Тим часом сумнівна сама можливість збереження форм самоорганізації і політичного суспільства без захисту і розвитку незалежних, але аполітичних форм солідарності, взаємодії і групового життя.

Список використаних джерел:

1. Коэн Дж. Л., Арато Э. Гражданское общество и политическая теория / пер. с англ.; общ. ред. И. И. Мюрберг. М.: Весь Мир, 2003. – 784 с.
2. Pierre Rosanvallon. Pour une nouvelle culture politique (avec Patrick Viveret), Le Seuil, coll. Intervention, 1977. – 117 с.
3. К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения, тома 1-39. Издание второе М.: Издательство политической литературы, 1955-1974 гг.

Курочкина Ю.Р.

студентка,

*Харьковский национальный университет
имени В.Н. Каразина*

АРХАИЧЕСКИЕ И ТРАДИЦИОННЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ УКРАИНЫ

Украина находится на достаточно специфическом этапе развития. Не имея полноценного опыта управления государством, с обретением независимости Украина столкнулась лицом к лицу с новой проблемой: отсутствие консолидации в обществе, что делает невозможным построение единого демократического государства. Безусловно, успешность в становлении правового демократического государства немалым образом зависит от особенностей политической культуры и политической социализации личности на современном этапе. Политическая культура украинцев сейчас является своеобразным ответом на происходящие политические процессы в стране. Учитывая специфику исторического прошлого и геополитического положения Украины, мы можем утверждать, что здесь элементы культурной архаики все